

De staatsecretaris van Justitie en Veiligheid

Postbus 20301
2500 EH 'S-GRAVENHAGE

Postbus 55
8200 AB Lelystad

Verzenddatum

23-11-2022

Aantal bijlagen

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Subject

Consultatie Spreidingswet

Mijnheer de staatssecretaris,

Per brief van 8 november heeft u het conceptwetsvoorstel 'Regels inzake het toedelen van een wettelijke taak aan gemeenten om opvangvoorzieningen voor asielzoekers mogelijk te maken' en wijziging van de 'Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers (Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen)' ter consultatie toegezonden aan de kring van commissarissen van de Koning (hierna: de Kring). Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid om te reageren.

We waarderen de inzet van de staatssecretaris op dit dossier. Het verheugt ons dat er na veel aandringen van onder meer de Kring een wetsvoorstel ligt. Een nieuwe regeling is noodzakelijk voor de complexe taak die voorligt in de realisatie van voldoende opvangvoorzieningen. Wij zien allen dat wetgeving nodig is om te komen tot een duurzaam en stabiel opvanglandschap. Daarbij moet worden uitgegaan van solidariteit tussen gemeenten, een eerlijke en evenwichtige spreiding over het land.

De korte consultatieperiode maakt het lastig om de daadwerkelijke consequenties en gevolgen van deze wet goed te doorgronden. Er leven dan ook vragen en zorgen binnen onze Kring die we via deze weg kenbaar willen maken.

Financiële stimulering en verdeling van de opgave

Ten eerste, het is onduidelijk waar het aantal van 55.000 plekken als startpunt in 2023 vandaan komt. Onlangs is er een nieuw capaciteitsbesluit genomen door het COA waarin wordt gesproken over 61.000 benodigde plekken in januari 2023 en 75.000 plekken in januari 2024. De uitvoering van deze wet starten met 55.000 plekken in 2023 lijkt daarmee geheel niet realistisch.

Wij hebben vervolgens ernstige bezwaren bij de verdeling van de totale opvangopgave in de zogenoemde 'twee tranches'. Het conceptwetsvoorstel voorziet in een eerste 'verdelingsronde' waarbij een grotere financiële prikkel voor gemeenten bestaat om opvangplaatsen bij voorbaat ter beschikking te stellen. De toedeling naar provincies voor de 'tweede verdelingsronde' vindt daarna plaats. Gemeenten die in de tweede ronde aangeven duurzame opvangplaatsen te hebben (of willen realiseren) krijgen hiervoor een lagere beloning.

Wij vinden dit om meerdere redenen bezwaarlijk:

Deze twee tranches kunnen leiden tot een oneerlijke en onevenredige bijdrage aan de totale opvangopgave van provincies waarin een groot aantal gemeenten de duurzame opvangplekken in de eerste 'nationale' ronde heeft ingebracht. Het leidt daarmee niet tot de gewenste evenredige spreiding van opvangplekken. Daarnaast kan het draagvlak in de samenleving hierdoor worden aangetast.

De mogelijkheid om gemeenten eerst 'voor het grotere geld' te kunnen laten kiezen en pas daarna te kijken naar samenwerking in de regio staat haaks op de beoogde samenwerking binnen de provinciale regietafels. Gemeenten kunnen hiermee tegenover elkaar komen te staan, alsook gemeenten en provincies. De voorzitters van de provinciale tafels worden in een lastige positie gebracht door een ronde vooraf waarin gemeenten los van de provinciale tafels hun aanbod hebben kunnen formuleren.

Daarnaast krijgen de provincies de beloning voor de gemeenten die hun plekken aan de provinciale regietafel inbrengen. Hoe dit gestalte krijgt en hoe de provincies dit moeten verdelen is niet duidelijk.

Wij verzoeken u daarom met klem de huidige verdeling van de opgave in twee rondes en verschil in financiële stimulering te schrappen. Wij pleiten dan ook voor een eenmalige verdeling van de totale opgave over de provincies.

Wij denken graag mee over een alternatief beloningssysteem. Dat zou ook gebaseerd kunnen worden op de snelheid waarmee gemeenten opvangplaatsen beschikbaar stellen, het aantal plekken dat zij aanbieden bovenop hun taakstelling ná vaststelling van de provinciale opgaves of de grootte van de ter beschikking gestelde locaties.

Rol commissarissen van de Koning

De positie van de commissaris van de Koning als voorzitter van de provinciale regietafels in hoedanigheid van rijksorgaan is helder beschreven. Wel moet beter beschreven worden wat er in die rol van de commissarissen wordt verwacht en ook van het verslag dat zij geacht worden uit te brengen. De wet zegt niets over vorm en inhoud hiervan. Duidelijk moge zijn dat er geen rolvermenging kan en mag ontstaan met de taken die behoren aan het college van Gedeputeerde Staten. Dit betekent dat ook duidelijk moet zijn wat er juist niet van de commissarissen verwacht kan worden (bijvoorbeeld het doen van uitspraken over locaties die om besluiten van GS vragen in het ruimtelijk domein). Het betreft hier immers een verslag en geen advies.

Interbestuurlijk toezicht en de rol Gedeputeerde Staten

Het conceptwetsvoorstel deelt na vier jaar een toezichthoudende taak toe aan Gedeputeerde Staten, specifieke bepalingen daarover ontbreken. Bijvoorbeeld over verantwoording aan Provinciale Staten. Ook moet er aandacht komen voor een overgangstermijn en over de rolverdeling op dat moment tussen de voorzitter van de provinciale tafel en de bestuurder die toezicht moet houden op de gerealiseerde opgave. De reactie van het Interprovinciaal Overleg op dit punt onderschrijven wij dan ook. In Artikel 4 Overleg en verslag staat verder onder lid 1 dat colleges, gedeputeerde staten en het COA samen werken bij de uitvoering van taken op grond van deze wet en overleggen over de verdeling van opvangplaatsen. Onduidelijk is de rol van Gedeputeerde Staten in deze. Het toezichthouden is immer op dit moment nog niet van toepassing. Op dit punt zou verduidelijking moeten komen.

Ondergrens

De wet spreekt niet uit wat de ondergrens is voor opvangvoorzieningen onder verantwoordelijkheid van het COA. In de uitwerking van de systematiek wordt een ondergrens van ten minste 100 opvangplaatsen per locatie genoemd, dit vinden wij te rigide. Hoewel wij de praktische onmogelijkheid van te kleine locaties erkennen dwingt aandacht voor de mogelijkheden per gemeente tot meer flexibiliteit. In samenspraak met het COA zou het daarom mogelijk moeten zijn om een opvanglocatie te creëren met minder dan 100 opvangplaatsen.

Asielzoekers en statushouders

Weinig aandacht is er in de wet voor de mogelijkheid om woonvoorzieningen en opvanglocaties voor respectievelijk statushouders en asielzoekers 'uit te ruilen'. In de MvT wordt wel benoemd dat aan de PRT's onderling afspraken kunnen worden gemaakt over uitwisseling van woonruimte ten behoeve van huisvesting van vergunninghouders en opvangplaatsen voor asielzoekers, echter hoe zich dit verhoudt tot bijvoorbeeld het toezicht en beloning is onduidelijk.

Ook is er nog weinig aandacht voor fluctuatie in de benodigde opvangcapaciteit en daarmee het flexibel gebruiken van opvang danwel woonvoorzieningen.

Ingangsdatum en tijdpad

Het conceptwetsvoorstel bepaalt dat voor 1 februari de benodigde opvangplaatsen voor de daarop volgende twee jaren bekend worden gemaakt. In 2023 zal die bekendmaking op of na 1 februari plaatsvinden. Het is onduidelijk op welke jaren waarop het te nemen capaciteitsbesluit na inwerkingtreding van de wet betrekking heeft.

Het aantal opvangplaatsen dat beschikbaar moet worden gesteld per provincie wordt voor 1 mei bekendgemaakt. Uiterlijk 1 juli dient de commissaris van de Koning het verslag in van het overleg. Die termijn is heel krap. Enerzijds vanwege de afwezigheid van instrumenten van de commissaris van de Koning om de voortgang van de verdeling te bevorderen, de commissaris kan slechts de samenwerking proberen te bevorderen en het gesprek aangaan.

Anderzijds door de indicatieve aard van de verdeling per gemeente. Gemeenten zijn daarmee nog steeds niet daadwerkelijk gehouden aan een eigen taakstelling. Daarnaast vraagt de complexiteit van het realiseren van voldoende opvangvoorzieningen veel tijd, helemaal als er een grote opgave ligt.

Financiën, uitvoeringstoets en evaluatie

De financiële consequenties voor gemeenten, provincies en de commissarissen van de Koning als rijksorgaan zijn op dit moment onvoldoende bekend. De uitvoeringstoets zal hier inzicht in moeten bieden. Ons uitgangspunt daarbij is volledige compensatie van voornoemde betrokkenen voor de kosten van hun taakinvulling.

Binnen twee jaar zendt de Minister een verslag over de effecten van de wet, binnen vier jaar een verslag over doeltreffendheid en de effecten. In de evaluaties zal nadrukkelijk gekeken moeten worden naar de praktische zaken rondom het overdragen van het toezicht, de wijze waarop het aantal opvangplaatsen is vastgesteld en de verdeelsleutel over de provincies, het functioneren van de regietafels en het verstrekken van de specifieke uitkeringen. Ook de rol van de commissarissen als voorzitter in relatie tot de toekomstige toezichtstaak van Gedeputeerde Staten dient hierin een plek te krijgen.

Tot slot

De wet zal in alle gevallen veel vragen van alle overheidslagen en ketenpartners, daarin ook zeker van het COA en IND. Wij zien hier met de huidige capaciteit van het COA en IND problemen ontstaan en vragen dan ook aandacht voor het goed toerusten van de instanties die een belangrijke rol vervullen in de keten.

Vanwege de korte termijn voor consultatie heeft de uitvoeringstoets nog niet kunnen plaatsvinden. De resultaten daarvan zijn echter van belang voor onze inbreng tijdens de consultatie. Daarom doen we u hierbij onze voorlopige reactie toekomen, maar benadrukken we dat een aanvulling kan volgen nadat de uitkomsten van de uitvoeringstoets door het IPO bekend zijn.

De Kring heeft tevens kennis kunnen nemen van de consultatiereactie van de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het IPO en van het Veiligheidsberaad. Wij onderschrijven grotendeels de inhoud van deze consultatiereacties.

We vernemen graag uw reactie en zijn graag bereid tot nader overleg met u over voornoemde punten.

Hoogachtend,
namens de kring van commissarissen van de Koning,

PROVINCIE FLEVOLAND

PostNL €1,80

Afz. 8200 AB 55

NEDERLAND

23.11.2022

NetSet MS 150022

Gezien scankamer
JenV

24 NOV. 2022

FM Haaglanden

24 NOV. 2022

Ontvangen

25200 #x830x0x#00#0000#

Postbus 55, 8200 AB Lelystad